

Migratory birds and the suitability of wetlands along the west coast of Greece: a preliminary analysis

Teunen Joachim

Onderzoeksgroep Algemene Plantkunde en Natuurbeheer, Vakgroep Biologie, Faculteit Wetenschappen & Bio-ingenieurswetenschappen, Vrije Universiteit Brussel, Pleinlaan 2, 1040 Brussel

E-mail: joachimteunen@gmail.com

Natuurbehoud is een proces van vallen en opstaan. Er dient voortdurend bijgestuurd te worden op basis van de heersende en opkomende noden. Een zeer belangrijk aspect binnen het natuurbehoud is daarom een goede opvolging van de aanwezige habitats en soorten. Niettegenstaande de duidelijke nood hieraan, wordt het belang ervan nog vaak onderschat. Voor een goed inzicht in de toestand van onze natuur, is het van het grootste belang dat bij de aanvang en tijdens het verdere verloop van elke nieuwe beschermingsmaatregel monitoring plaatsvindt. Bij aanvang is monitoring van een gebied essentieel om een duidelijk en correct beeld te krijgen van welke organismen en habitattypes in het onderzochte gebied voorkomen. Op basis van deze eerste monitoring kan men de prioritaire instandhoudingsdoelstellingen bepalen en de nodige beheersmaatregelen opstellen. Een tweede monitoringsfase, tijdens het verdere verloop van de opgestelde maatregelen, is vervolgens nodig om na te gaan of met die geldende en uitgevoerde maatregelen de gewenste instandhoudingsdoelstellingen gehaald zullen worden. Zo nodig kunnen de maatregelen bijgeschaafd worden.

Alle Europese lidstaten zijn verplicht om in het kader van de Natura 2000 (N2000) richtlijnen, de status van de in hun land voorkomende habitats en de soorten die voorkomen op bijhorende bijlagen, te rapporteren aan Europa op 6-jaarlijkse basis. Op deze wijze dienen zij Europa op de hoogte te houden van de status van hun instandhouding. Niet elke lidstaat volgt evenwel goed op wat Europa aanbeveelt. Griekenland is één van die hardleerse leerlingen van de klas. De eerstvolgende rapportage van 2013 zal dan ook een zware uitdaging worden.

Eén van de onderdelen van deze rapportage is het karteren en analyseren van alle wetland habitats aanwezig in het Griekse landschap. In het verleden zijn reeds tal van initiatieven, zoals GlobWetland en MedWet, opgestart met betrekking tot het in kaart brengen van dergelijke mediterrane wetlands. Het ontbreekt deze projecten echter vaak aan de nodige fondsen, aan een toegankelijke output en aan een degelijke coördinatie door de initiatiefnemers. Het noodgedwongen gebruik van gedateerde habitatkaarten maakt de zaak er overigens niet beter op. De huidige toestand op vlak van rapportering is zodoende ontegensprekelijk onrustwekkend.

Het in deze masterthesis uiteengezette verkennende onderzoek tracht een beeld te schetsen van het belang van de wetlands langs de westelijke kust van Griekenland voor een selectie van wetland-afhankelijke trekvogels. Hiervoor werd tijdens een veldmissie (april - mei 2011) een selectie van twaalf wetland sites bezocht. Alle sites zijn gesitueerd op de noord-zuid georiënteerde as die zich uitstrekt van Kalamas op de grens met Albanië tot Pylos in het zuidwesten van de Peloponnesos. Alle aangetroffen habitattypes werden geclassificeerd op basis van twee methoden: enerzijds de 'Corine Land Cover classificatie' (CLC 2006) en anderzijds de 'N2000 habitats classificatie'. Verder werd ook de geschiktheid van deze habitattypes voor een selectie van trekvogelsoorten in acht genomen. Deze selectie omvat volgende soorten: Zwarte ibis (*Plegadis falcinellus*), Ralreiger (*Ardeola ralloides*), Kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*), Purperreiger (*Ardea purpurea*), Bosruiter (*Tringa glareola*), Vorkstaartplevier (*Glareola pratincola*), Steltkluit (*Himantopus himantopus*), Krombekstrandloper (*Calidris ferruginea*) en Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*). De criteria voor de selectie van deze vogelsoorten waren de volgende: het betreft migratorische soorten die niet-schaarse doortrekkers zijn in Griekenland en die een uiteenlopende ecologische voorkeur hebben. Deze voorkeur manifesteert zich zowel op vlak van habitatselectie, als op vlak van voedingsstrategie. Alle tijdens de veldwerkperiode gemaakte observaties werden nauwkeurig bijgehouden (zowel aantallen als soortensamenstelling). Later werden deze observaties geïmporteerd in een online observatiedatabank ('observado.org'). Waarnemingen van avifauna deden tevens dienst ter validatie van de geschikt bevonden vogelhabitats. Of een dergelijk habitat geschikt is voor een bepaalde vogelsoort, wordt bepaald door verschillende biotische en abiotische factoren. Maar ook factoren zoals verstoring door verkeer, illegale jacht of overbegrazing kunnen op verregaande wijze beïnvloeden of een vogelsoort een bepaald habitat geschikt vindt of niet. Tijdens het veldwerk werden alle classificaties en waarnemingen (zowel de vogelobservaties als de 'verstoring'-factoren) aangeduid op Google Earth kaarten. Voor de verwerking van alle verzamelde gegevens werd gebruikt gemaakt van GIS software (ESRI ArcGIS 10). De output bestond enerzijds uit

de CLC 2006 en N2000 classificatie kaarten en anderzijds uit habitatgeschiktheidskaarten voor de volledige selectie van vogelsoorten. Door gebruik te maken van verschillende kaartlagen, met aanpasbare transparantie, kan tot slot ook het effect van verstoring (o.a. illegale jacht en verkeer) gevisualiseerd en geïnterpreteerd worden in combinatie met de geschiktheidsgegevens.

Het eerste deel van dit manuscript bespreekt enkele algemenere onderwerpen ter inleiding van het geheel; vogelmigratie, de internationale en Europese wetgeving inzake de bescherming van soorten en habitats, inventarisering van de actuele en historische toestand van wetlands in Europa. Een uitvoerige en diepgaande literatuurstudie lag hier aan de basis. Het tweede deel geeft een overzicht van de verschillende studiegebieden, gevolgd door een uiteenzetting van de gebruikte werkwijze. Het derde en laatste deel toont de resultaten voor vier van de twaalf geselecteerde wetlands. Elk van deze vier studiegebieden wordt kort ingeleid. Daarop volgt een overzicht van de gebruikte hulpbronnen. Kaartmateriaal en grafieken geven tot slot de resultaten voor de CLC 2006 en N2000 classificatie weer. Naast deze classificatie werd voor elk van deze vier gebieden ook de geschiktheid voor alle geselecteerde vogelsoorten onder de loep genomen. Hiervoor werd rekening gehouden met de habitattypes per gebied en met de factoren die deze geschiktheid negatief kunnen beïnvloeden.

De sterkte van dit onderzoek komt het best tot zijn recht door exploratie van de resultaten in een GIS omgeving. Met kaarten alleen krijgt men een onvolledige voorstelling van de output. Dit was dan ook de doorslaggevende reden om naast dit manuscript ook een website te creëren waarop alle beschikbare resultaten en GIS-lagen kunnen worden geraadpleegd. Op deze manier garanderen we de toegankelijkheid van deze resultaten voor verder onderzoek en dit zowel binnen de vakgroep als door lokale Griekse organisaties. De output is overigens van dien aard dat ze ook daadwerkelijk gebruikt kan worden als basis voor of als toegevoegde waarde aan toekomstig onderzoek. We zijn er van overtuigd dat onze resultaten een ondersteuning kunnen vormen bij de uitbouw van langdurige monitoringsprogramma's langs de Griekse westkust. Hopelijk kunnen ze ook als een voorbeeld dienen voor andere Balkanlanden.